

Lakivaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Hallituksen esitys laiksi yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 1996 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen 120/1996 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Christer Lundström oikeusministeriöstä, oikeusaputoimen johtaja Antero Ahola Helsingin kaupungin yleisestä oikeusaputoimistosta, johtava lakimies Taisto Ahvenainen Suomen Kuntaliitosta, puheenjohtaja, oikeusavustaja Marja-Leena Levänen Yleiset oikeusavustajat ry:stä ja asianajaja Jukka Leppänen Suomen Asianajajaliitosta.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä oikeusaputoiminnasta annettua lakia vapaa-kuntakokeilun päättymisen takia.

Esityksellä pyritään turvaamaan yleisen oikeusaputoiminnan joustava järjestäminen kunnassa, mutta yleinen oikeusaputoiminta pysyy kuitenkin edelleen kunnan lakisääteisenä tehtävänä ja yleistä oikeusapua antaa yleinen oikeusavustaja. Lakisääteisestä erillisestä oikeusapulautakunnasta ja alustusmenettelystä luovutettiin. Oikeusapulautakunnan nykyisistä tehtävistä osa siirrettäisiin suoraan yleisille oikeusavustajille. Yleinen oikeusavustaja tekisi muun muassa päätöksen korvausten perimisestä veroulosottojärjestyksessä. Kunnassa tulisi kuitenkin olla yleisen oikeusaputoiminnan ohjausta ja valvontaa varten monijäseninen toimielin, joka voisi olla myös useamman kunnan yhteinen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1997.

Valiokunnan kannanotot

Käsitellessään edellisen kerran yleisestä oikeusaputoiminnasta annettua lakia lakivaliokunta totesi pitävänsä lain ajan tasalle saattamis-

ta tärkeänä ja sen vuoksi kiirehti laajemman lainmuutosesityksen antamista eduskunnalle siten, että esitykseen sisältyy myös yleisten oikeusavustajien sivutoimikiellon lieventäminen tai kumoaminen (LaVM 14/1990 vp — HE 241/1990 vp).

Lain kokonaisuudistus on vireillä oikeusministeriön asettamassa julkiset oikeusapulpalvelut -työryhmässä, joka saa periaatemietintönsä valmiiksi kuluvan vuoden aikana. Nyt käsiteltävänä oleva esitys on vapaakuntakokeilun päättymisen vuoksi tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen osauudistus, johon sisältyy myös ehdotus yleisten oikeusavustajien sivutoimikiellon lieventämisestä. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

11 §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi säännös, joka kieltää yleistä oikeusavustajaa hoitamasta asianajotehtäviä omaan lukuunsa. Pykälään jää edelleen säännös, joka kieltää yleiseltä oikeusavustajalta osakkuuden, yhtiömiehenä olon ja jäsenyyden asianajotoimintaa harjoittavassa yhtiössä tai yhteisössä sekä sellaisen muun tehtävänsä haittaavan palkatun toimen hoitamisen, josta on oikeus kieltäytyä.

Kun otetaan huomioon kunnallisen virkamiehen yleiset oikeudet ja velvollisuudet sekä kunnan mahdollisuus antaa virkasäännössä tarkempia määräyksiä sivutoimen hoitamisen luvan- tai ilmoituksenvaraisuudesta, ehdotettu säännös sallii käytännössä vain yksittäisten satunnaisten asianajotehtävien suorittamisen omaan lukuun. Valiokunta pitää pykäläehdotusta asianmukaisena.

21 §. Pykälän mukaan oikeusavustaja tekisi vastaisuudessa päätöksen lainmukaisten korvausten perimisestä kunnalle. Korvaukset saisi periä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa säädettyssä järjestyksessä.

Valiokunta toteaa pykälän perustelujen täydennykseksi, että oikeusapulautakunnat ovat kokeneet tällaisista pienistä summista päättämisen turhaksi ja rutiiniluonteiseksi toiminnaksi. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen piirissä on tehty vastaavanlaisia delegoimisäännöksiä ja saatu niistä hyviä kokemuksia. Kun vielä otetaan huo-

mioon, että kunnallisilla tili- tai vastaavilla säännöksillä voidaan antaa tarpeellisia lisäohjeita, valiokunnalla ei ole huomauttamista pykälän johdosta.

Edellä lausutun perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Henrik Lax /r, varapuheenjohtaja Matti Vähänäkki /sd ja jäsenet Sulo Aittoniemi /kesk, Juhani Alaranta /kesk, Jouko Jääskeläinen /skl, Juha Karpio

/kok, Anne Knaapi /kok, Pekka Kuosmanen /kok, Annika Lapintie /vas, Kari Myllyniemi /kesk, Markku Pohjola /sd, Pekka Saarnio /vas, Sade Tahvanainen /sd ja Jukka Tarkka /nuors.

Vastalause

Yleiset oikeusavustajat ovat kunnissa varsin työllistettyjä. Aikavarauksissa asiakkaat joutuvat jopa viikkojen odotuslistalle. Jos oikeusavustajalle myönnetään oikeus sivutoimisten tehtävien vastaanottamiseen, nämä voivat muodostua päätoimeksi ja oikeusavustajan tehtävät sivutoimena hoidettaviksi. Lain 11 §:n muuttaminen ei

ole perusteltua, vaan pykälä tulisi säilyttää sen sisältöisenä kuin se on voimassa olevassa laissa.

Ehdotamme, että

lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan yleisestä oikeusaputoiminnasta 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (88/73) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 3 momentti sekä 5—7 ja 19 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1274/88) ja 5 § osittain muutettuna 10 päivänä joulukuuta 1976 annetulla lailla (959/76),

muutetaan 2 ja 4 (poist.) §, 12 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti sekä 17, 18, 21, 28, 30 ja 30 a §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osittain muutettuna 22 päivänä helmikuuta 1991 annetulla lailla (376/91) ja 12 §:n 1 momentti sekä 21 ja 30 a § 23 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (976/81), sekä *lisätään* lakiin uusi 20 a § seuraavasti:

1—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

11 §

(Poist.)

12—30 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1996

Sulo Aittoniemi /kesk

Kari Myllyniemi /kesk